

Corsendonca

EDITORIAAL

Zoals uit de inhoud van dit nummer mag blijken gaan we verder in de ingeslagen richting. Heem- en volkskundige onderwerpen wisselen af met artikelen van meer "algemene aard", welke trouwens noodzakelijk zijn om van gunstige posttarieven te kunnen genieten. Verder willen we in de toekomst nog meer aandacht schenken aan de activiteiten van collega's heemkundigen uit de regio, onder meer omdat blijkt dat we vaak over informatie beschikken waar anderen al lange tijd vergeefs naar zoeken. Nu en dan eens "over het muurke" kijken kan trouwens geen kwaad om wat inspiratie op te doen...

Ondertussen wordt er hard gewerkt aan het museum en aan "Oud-Turnhout en zijn verleden, deel 3". De opzoekingen rond dit laatste zijn echter vrij moeilijk en tijdrovend, ondanks de bereidwillige en deskundige medewerking van het gemeentepersoneel. Inhoud en vorm liggen bijgevolg nog niet helemaal vast, al is één ding reeds zeker: U krijgt weer een boeiend en zeer gevarieerd stuk Oud-Turnhoutse "geschiedenis" van ons.

Voor de komende weken wensen wij U tenslotte nog een aangenaam, zonnig, droog en warm verlof toe.

De redactie en alle medewerkers
van Corsendonca

DE VOORNAMEN IN OUD-TURNHOUT IN DE PERIODE 1900-1950

De tweede generatie van deze eeuw

a) Oud-Turnhout globaal

Voor de tweede generatie (= de kinderen van de onder-vraagden, d.w.z. geboorten 1920-1950) noemden onze informanten 178 jongensnamen en 143 meisjesnamen. Bij die 178 jongens kwamen 60 verschillende namen (of varianten) voor. Van deze 60 zijn er 31 die slechts eenmaal, 9 slechts tweemaal en 5 slechts driemaal vermeld worden. Dit betekent dus een erg grote versnippering. Weinig voorkomende namen zijn bijvoorbeeld Luc, Leon, René, Eddy, Raf, Theo, Door... (1X), Fer, Herman, Paul... (2X) en Roger, Staf, Jaan... (3X). Daar waar de jongensnamen die in de vorige generatie minstens viermaal voorkomen 81% van het totaal aantal jongens omvatte, is dit in deze generatie jongens slechts 64%. De verscheidenheid is dus duidelijk groter geworden. Wanneer we echter de top tien bekijken, stellen we vast dat deze toch nog 52% van het totaal aantal voor zijn rekening neemt (tegenover 57% in de vorige mannelijke generatie). De top tien ziet er zo uit:

Frans	20	Karel	7
Jan	15	Jozef	7
Jos	13	Marcel	6
Jef	8	Robert	5
Gust	7	Henri	5
		François	5

Hierbij dient opgemerkt, in vergelijking met de vorige generatie, dat enkele verschuivingen zijn opgetreden. Jef, de topper uit de vorige generatie, heeft plaats moeten ruimen voor enkele andere populaire namen. Zo komt Frans nu als meest frekwente uit de bus, Jan behoudt de tweede plaats, terwijl Jos relatief meer aan bod komt dan vroeger. Louis is uit de top tien verdwenen, terwijl enkele nieuwkomers zich aanmelden: Marcel, Robert, Henri, François. Jos geniet als variante nu meer populariteit dan Jef, terwijl Charel nu Karel wordt. Anderzijds stellen we vast dat franstalige namen in de Kempen (en dus ook in Oud-Turnhout) meer beginnen binnendringen (vb: Henri, François, Robert...). Jos, jef en Jozef zijn nu samen toch nog goed voor 35 vermeldingen, hetzij 19% van het totaal. Dit is zelfs meer dan in de vorige generatie. Het is dus duidelijk dat de populariteit van deze namen zeker niet is afgenomen; er trad enkel een interne verschuiving op.

Bij de 143 genoemde meisjesnamen kwamen 60 verschillende voor. Hierbij valt op dat 35 namen slechts eenmaal, 7 slechts tweemaal en 6 slechts driemaal worden genoemd. Zo komen we bij voorbeeld Agnes, Jacqueline, Francine, Greta, Rachel, Stans, Liliane, Rosa, ... slechts 1X, Josephine, Lydia, Annie, ... slechts 2X en Rita, Renilda, Yvonne, ... slechts 3X tegen. Dit alles betekent dat de namen die minstens viermaal aan bod komen slechts 53% van het totaal aantal meisjes omvatten, wat bewijst dat de variatie in naamgeving bij de meisjes nog groter is dan bij de jongens en dan bij de vorige generatie vrouwen.

De top tien der meisjesnamen tussen 1920 en 1950 ziet er zo uit:

Maria	31	Marie-Louise	5
Josée	6	Lea	4
Paula	6	Hilda	4
Anna	5	Lisa	4
Lisette	5	Jeanne	4

Deze tien namen groeperen 50% van het totaal aantal meisjes; dit tegenover 58% in de vorige generatie. Dit toont dus eveneens aan dat de verscheidenheid bij de tweede generatie vrouwen veel groter is geworden. Er deden zich bij de vrouwen nog grotere verschuivingen voor dan bij de mannen. Rijzende ster in de top tien is hier zeker Maria, die nu de absolute topper is met maar liefst 22% van het totaal. Dit wil zeggen dat in die periode gemiddeld meer dan 1 meisje op 5 Maria genoemd werd! Daartegenover staat dat Marie uit de top tien verdwenen is; men opteerde blijkbaar voor het moderner klinkende Maria. Lisa krijgt ook een meer moderne variante onder de vorm van Lisette. Ook Anna verliest heel wat terrein, terwijl Fien, Trees en Mit zelfs uit de top tien verdwijnen. Anderzijds zien we ook hier weer de opkomst van een aantal "nieuwe" meisjesnamen als Josée, Paula, Lea en Hilda.

Samenvattend kunnen we zeggen dat de populariteit van enkele namen nog steeds zeer groot is gebleven, zo bv Jos en Maria: hier deden zich enkel interne verschuivingen voor binnen de varianten. Daarnaast valt op dat de vindingrijkheid van de ouders groter werd. Wellicht hangt dit sa-

men met het verder doorbreken van de gesloten leefgemeenschap van de dorpen die we in het begin van deze eeuw in de Kempen nog sterk tegenkwamen. Een gezin met bijvoorbeeld zeven kinderen zou in deze periode gemiddeld volgende namen gekregen hebben: Frans, Jan, Jos en Jef voor de jongens en Maria, Josée en Paula voor de meisjes.

b) Regionale verschillen binnen Oud-Turnhout

Wanneer we tabel 4 vergelijken met de lijst van de top tien, valt onmiddellijk op dat de meest voorkomende jongensnamen in Rhoode-Darisdonk corresponderen met de meest frequent (gebruikte) namen in gans de gemeente. De meest populaire namen zijn hier Frans (17,5%), Jos (15%), Jan en Gust (beide goed voor 10%). Dit betekent dat meer dan de helft van de jongens in dit deel van de gemeente in deze periode één van deze vier namen meekreeg. De variatie in Rhoode-Darisdonk is dus veel geringer dan gemiddeld in Oud-Turnhout.

Tabel 4: Namen in Rhoode-Darisdonk (2de generatie)

mannen		vrouwen	
Frans	7	Maria	8
Jos	6	Lisa	4
Jan	4	Marie	2
Gust	4	Lea	2
Jef	3	Anna	2
		Jeanne	2
		Lisette	2

Bij de meisjes is de populariteit van de naam Maria ook hier zeer groot: 21% van de meisjes krijgt deze naam mee. Anderzijds merken we dat Lisa als meisjesnaam in deze generatie enkel nog in Rhoode-Darisdonk voorkomt. Ook Marie en Anna, beide toppers in de vorige generatie, blijken hier nu nog populair te zijn. Dit laat ons besluiten dat de keuze van de voornamen in dit gedeelte van Oud-Turnhout ook naar het midden van deze eeuw toe nog sterk traditioneel blijft.

Tabel 5 toont dat in het Centrum de naam Frans ook het meest voorkomt; in dit deel van de gemeente treffen we Jef nog even vaak aan als Frans, terwijl Jos en Jan duidelijk minder aan bod komen. Anderzijds blijkt in ruim 5% van de gevallen de naam Alouis vernoemd te worden, een naam die elders vrijwel niet gegeven wordt. Opmerkelijk is ook dat in het Centrum bij de tweede generatie geen grote tophits met hoge scores worden aangetroffen: de zes in tabel 5 vermelde namen zijn slechts goed voor 35,5% van het totaal aantal jongensnamen. Dit is opmerkelijk minder dan in de rest van de gemeente, en ook minder dan in de vorige generatie. De variatie bij de naamgeving is hier dus vrij groot; een vaststelling die we overigens ook in de vorige generatie deden.

Tabel 5: Namen in Centrum (tweede generatie)

mannen		vrouwen	
Jef	5	Maria	10
Frans	5	Anna	3
Marcel	3	Lisette	2
Alouis	3	Marie-Louise	2
Jan	3	Josée	2
Jos	2	Wiza	2
<hr/>		<hr/>	
totaal	59	totaal	41

Bij de meisjes doet zich in deze generatie wel een grote concentratie voor: de 6 meest voorkomende namen zijn goed voor 51% van het totaal aantal meisjes. Nochtans dient hier opgemerkt dat -zoals in het geheel van Oud-Turnhout trouwens- 25% van de meisjes van deze generatie de naam Maria meekregen. De andere meisjesnamen treffen we hier ook veel minder frequent aan. Hoewel de top van de lijst in het Centrum vrij analoog is aan de top van de meest voorkomende meisjesnamen in gans Oud-Turnhout, komt Wiza bijvoorbeeld enkel in deze zone aan bod, terwijl we Paula en Lea door onze informanten niet hoorden noemen.

In Oosthoven komen de meest populaire jongensnamen van deze generatie exakt overeen met de lijstaanvoerders in de top tien van de gemeente (zie tabel 6).

Tabel 6: Namen in Oosthoven (tweede generatie)

mannen		vrouwen	
Frans	8	Maria	13
Jan	8	Paula	5
Jos	5	Josée	4
Karel	5	Jozefa	3
Jozeff	4	Hilda	3
Henri	4		
Robert	3		
François	3		
<hr/>		<hr/>	
totaal	79	totaal	64

Nochtans valt het bij Oosthoven op dat enkele "nieuwe", "vreemde" namen praktisch enkel hier voorkomen: Henri, Robert, François. We spraken hierover reeds bij de vorige generatie; de trend die toen reeds in Oosthoven was begonnen zet zich in deze generatie dus verder. Bij de meisjes doen we dezelfde vaststelling: zo bijvoorbeeld komen de namen Paula en Hilda ook bijna nergens anders in Oud-Turnhout voor. De "vernieuwing" dringt hier dus vlugger door dan elders.

Samenvattend kunnen we stellen dat de variatie in de keuze van voornamen in Oud-Turnhout in de tweede generatie van deze eeuw groter is geworden en dat naast een aantal nieuwe

namen ook enkele moderne varianten op oude namen ingang hebben gevonden. Verder blijken de inwoners van Rhoode-Darisdonk de grootste eensgezindheid inzake keuze van voornamen te bezitten, terwijl zij ook het sterkst vasthouden aan de traditionele namen. Anderzijds kent Oosthoven een veel grotere variatie in namen, met daarnaast ook het grootste aantal "nieuwkomers". Hierbij speelt wellicht -wat ook reeds bij de eerste generatie werd aangehaald- het verschil in beroepsstructuur tussen beide zones van Oud-Turnhout.

Hugo Miguet

TIPS VOOR TRIPS

De Economische Hogeschool Sint-Aloysius en de Fiscale Hogeschool organiseren i.s.m. vele anderen de VIERDE WANDELZOEKTOCHT DOOR BRUSSEL, VAN NIEUW NAAR OUD. Deze wandeling langs de mooiste plekjes en historische monumenten van Brussel biedt aan iedere cultureel geïnteresseerde de kans om de hoofdstad te (her)ontdekken. Bovendien is er een belangrijk bedrag aan prijzen te winnen. U kan de wandeling nog maken onder deskundige leiding van een gids op zaterdagen 4 en 11 juli en 29 augustus. De wandelzoechtocht kan echter ook individueel zonder gids afgelegd worden tussen 21/6 en 31/8/1987. Inschrijving vooraf door storting van 100 BF per deelnemer op prk. 000-0847230-32 van EHSAL, 1000 Brussel, waarna u de formulieren worden toegestuurd. Vertrek aan de EHSAL, Stormstraat 2.

Eveneens in Brussel kan u in de Koninklijke Bibliotheek Albert I, Nassaukapel op de Kunstberg nog tot 4 juli a.s. de tentoonstelling bewonderen van 22 HANDSCHRIFTEN MET MINIATUREN VAN DE 15° EEUW. De toegang is vrij; gesloten op zondag. Geleide bezoeken (gratis voor culturele verenigingen en voor leerlingen HSO) na afspraak met de Educatieve dienst, tel. 02-519.53.54

DE BOETPROCESSIE VAN VEURNE: 350 JAAR SODALITEIT

De "Sodaliteit van de gekruiste Zaligmaker en van Maria Zijne bedrukte Moeder" werd gesticht te Veurne in het jaar 1637 door Jacob Clou, norbertijn van de Sint-Niklaasabdij en kanunnik van het St.-Walburgakapittel.

In samenwerking met de Minderbroeders-Kapucijnen trok in 1644 een algemene boetprocessie tegen oorlog en pest door de straten van Veurne. De deelnemers van de Sodaliteit droegen een boetekleed en kruisen, sommigen sleepten zelfs ijzeren staven voort.

Veurne leefde toen onder een Spaanse bezetting. Naar de gewoonte en het voorbeeld van Spanje (de vermaarde Semana Santa in Sevilla) stapten Spaanse soldaten en hun oversten mee op. De penitenten droegen kruisen en de tuigen van de Passie. Groepen flagellanten sloten zich eveneens aan.

In de loop der eeuwen heeft de Boetprocessie van Veurne haar ingetogen karakter bewaard, met bruine pijen en de

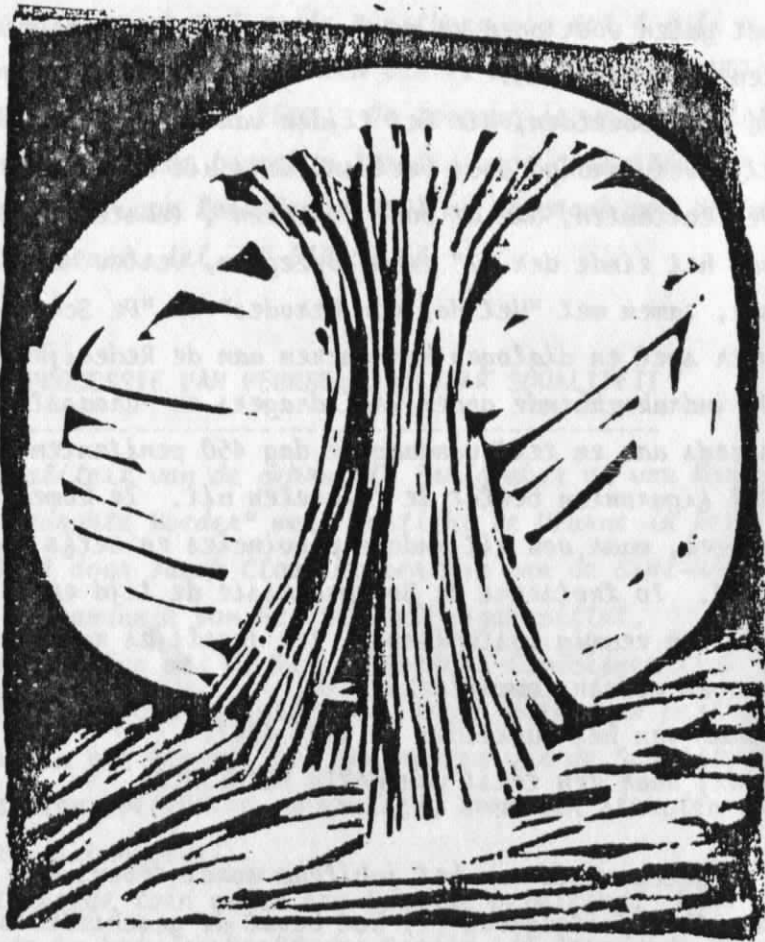
lendenkoord, met de karakteristieke "cagoule" of maskerkap met gaten voor ogen en mond. Velen lopen barrevoets en bidden de rozenkrans.

De passiebeelden, die het lijden van Christus voorstellen, zijn vervaardigd door beeldsnijders uit de 17° en 18° eeuw. De recitanten, die de oude "spraken", teksten in het Westvlaams van het einde der 17° eeuw, opzeggen, verlevendigen de processie, samen met "Het Hof van Herodes" en "De Schriftgeleerden" wier spel en dialogen herinneren aan de Rederijkers van weleer. De indrukwekkende groep kruisdragers en -draagsters groeit steeds aan en telt vandaag de dag 450 penitenten; een duizendtal figuranten beeldt de taferelen uit. Ze komen vanuit de streek, maar ook uit andere provincies en zelfs uit het buitenland. Zo trotseert de Boetprocessie de tijd en de technologie als een eeuwig mysterieospel, een jaarlijks mystiek gebeuren in ons modern computertijdperk.

Datum van het jubileum: 26 juli 1987.

(vrij naar een tekst van MARIA VLAMIJNCK)

Ter gelegenheid van het jubileum wordt tevens een prachtig kunstboek uitgegeven; het bevat de geschiedenis van de Sodaliteit van de hand van I. J. Debruyne (Tongerlo), verlucht met pastels, olieverven en tekeningen van André Gaillaerde (Averbode). Prijs bij voorintekening tot 26 juli: 925 BF; bestelling enkel door overschrijving op rek. 719-1303017-49 van "Promotie Boetprocessie", Zuidstraat 25, 8480 Veurne.

Linogravure DE OOGST - Gustaaf Aerts

DE KREUPELE MAN, een lied van ca 1850, uit de liederenbundel van Mevrouw Anna Driesen (° 28.3.1903)

- 1) Wanneer ik mij op straat begeef
 Roept elk zoveel hij kan
 Eenieder roept verwonderd uit
 Ziedaar die kreupele man
 Een taal gelijk een luitenant
 Hoe fier hij loopt daar heen
 't Is jammer, jammer, jammer,
 Hij is kreupel aan een been
 Och was ik toch maar zo kreupel niet
 Ik ging dagelijks naar 't bal
 Alwaar ik dan niet dansen kon
 Ik vond meisjes overal

Refrein: Ik weet zeker, als ik dat zo deed
 Dan liep ik een blauwe scheen
 Maar jammer, jammer, jammer,
 Ik ben kreupel aan één been

- 2) Ik kwam laatst op een paardespel
 'k Zag daar dames en extra vlug,
 Die vlogen maar aanhoudelijk
 Als vogels in de lucht
 Zij dansten daar zo suparjeus

Wel zesmaal op een plank
 In zo iets had ik ook wel zin
 Maar ik was veel te mank
 Och was ik toch maar zo kreupel niet
 Ik ging dagelijks naar het bal
 Alwaar ik dan niet dansen kon
 Ik vond meisjes overal

- 3) Ik kwam laatst op een bal gegaan
 Ik was daar geïnviteerd
 Maar ik moet u ook bekennen
 Ik heb mij daar niet geamuseerd
 Wat baat mij al dat dansmuziek
 En wat geef ik om spijs of drank,
 Niemand die met mij dansen wil
 Want ik was veel te mank
 Och was ik toch maar zo kreupel niet
 Ik ging dagelijks naar 't bal
 Alwaar ik dan niet dansen kon
 Ik vond meisjes overal

- 4) Ik moest dan ook eens loten gaan
 Kwam voor de milistieraad
 Ik dacht het kan niet helpen
 Want ik word toch geen soldaat
 Het eerste wat ze tegen mij zeiden:
 Wel jongenske keert u eens om
 Het leger geeft niet veel om u

Want gij zijt te scheef en te krom
 Och was ik toch maar zo kreupel niet
 Ik werd dadelijk soldaat
 En ik waagde gaarne goed en bloed
 Voor de koninklijken staat.

- 5) En ga ik soms een wandeling doen
 Dan moet ik langzaam gaan
 Want als er dan een oploop komt
 Dan moet ik blijven staan
 Want anders lopen ze mij omverre
 En trappen ze over mij heen
 Want heel hard lopen kan ik niet
 Ik ben kreupel aan een been
 Och was ik toch maar zo kreupel niet
 Ik werd bode van de post,
 En won ik dan niet extra veel
 Ik had toch ook den kost
- 6) Nu vrienden waar ik gaan of staan
 Ik word overal bespot
 Nu heb ik nog een verzoek aan u
 Troost gij mij in mijn lot
 Bij u ben ik op mijn gemak
 En ontvan u voor mijnen dank
 En moet mij niet generen
 Al ben ik nog zo mank

Maar 't is omdat ik zo kreupel ben
 Kom ik aan geen toneel
 Al hou ik dan van zangerij
 Ik weet zeker als ik dat zo deed
 Dan liep ik een blauwe scheen
 Maar jammer, jammer, jammer,
 Ik ben kreupel aan een been

HEEMKUNDENIEUWS UIT DE REGIO

De kring van Kasterlee-Lichtaart-Tielen bereidt een belangrijke publicatie voor over de watermolen van Tielen. De auteur, Dolf Verdegem van Turnhout, verrichtte gedurende meer dan twee jaar monnikenwerk om een massa gegevens over de molen van onder het stof te halen. Om het boek optimaal te stofferen is men echter nog op zoek naar illustratiemateriaal zoals foto's, doodsprentjes van molenaars enz.. Wie mee wil helpen kan contact opnemen met Jef Dockx, Dennenlaan 12 te 2451 Lichtaart, tel. 55.59.17. Het spreekt vanzelf dat alles netjes terugbezorgd wordt.

In Beerse opende de Heemkundekring De Vlierbes het heemkundig museum Tempelhof, gelegen langs de Bisschopslaan, vlakbij de St-Lambertuskerk, in het vroegere gemeentehuis van Beerse. De bovenverdieping, die zes kamers omvat, werd volledig ingericht als museum en bevat o.m. het rijke archief van wijlen Karel Van Neyen.

TENTOONSTELLINGEN

Op dit ogenblik loopt in de tentoonstellingszaal van het Toreengebouw, Eiermarkt 20 te Antwerpen, een merkwaardige tentoonstelling over het ontstaan van Antwerpen. Aan de hand van archeologische vondsten wordt de voorgeschiedenis van de metropool verkend. De Heer E. Warmenbol, assistent aan de V.U.B., die deze tentoonstelling samenstelde, is bereid om op woensdagnamiddag en zaterdagmorgen groepen rond te leiden (voor afspraak: tel. 03/829.71.11). U kan de tentoonstelling echter ook individueel bezoeken tot zaterdag 25 juli a.s., dagelijks van 9 u tot 16 u, op zaterdag van 9.15 u tot 12.15 u.

Te Mol loopt tot 14 augustus a.s. in het Jacob Smitsmuseum, Sluis 155 te Mol, een tentoonstelling van "Meesterwerken van Jacob Smits uit openbaar en privé-bezit".

En in Deurne tenslotte kan U in het Provinciaal Museum Sterckshof tijdens de maanden juli en augustus een tentoonstelling bewonderen over "Gildezilver uit het oude hertogdom Brabant".

(Zie ook p. 10)

GENEALOGIE

Voor de meer gevorderde stamboomfanatici onder ons is er belangrijk nieuws. Binnenkort verschijnt immers het GROOT ALFABETISCH REGISTER VAN NAMEN EN BLAZOENEN, door Jan van Hellemont, met niet alleen de reeds vele bekende namen uit de kostbare manuscripten van Houwaert, Merghe-lynck, Goethals en Valkenisse, maar ook 100.000 heront-dekte namen uit ruim 1000 andere handschriften van de Koninklijke Bibliotheek Albert I, voor het eerst in de geschiedenis gerangschikt tot één alfabetisch register. Het bevat bovendien alle namen uit Leenaerts' genealogisch-heraldisch repertorium en uit de folianten van heraut Le Fort.

Dank zij de extra analyse van alle bronnen werd dit namen-register daarenboven ook aangevuld met pseudoniemen, homo-niemen, aliassen, namen van heerlijkheden en hoeven, van bastaarden en van al wat verder een wapenschild of een naam zou kunnen gehad hebben: gehuchten, steden, dorpen, abten, bisschoppen, gilden, verenigingen en ambachten. Dit ene boek kan de familievorsser dus jaren werk besparen.

Ieder exemplaar van de eerste genummerde editie is gesig-neerd door de auteur en draagt zijn familiewapen in kleur. Het boek meet 26 bij 36 cm, is in linnen band gevat, telt ruim 500 bladzijden en kost 3400 BF bij voorintekte-ning (nadien eventueel 4500 BF). Geïnteresseerden ge-bruiken bij voorkeur bijgevoegd formulier.

Jan van Hellemont 's

GROOT ALFABETISCH REGISTER VAN NAMEN EN BLAZOENEN

Ondergetekende ..... , wonende aan de ..... ,
 nummer ..... , te ..... , tekent hierbij in voor .... exempla(a)r(en)
 van het Groot Alfabetisch Register van Namen en Blazoenen, en schrijft ..... maal
 3.400 frank over op rekening nummer 428-6297199-89 van Jan van Hellemont bij de
 Kredietbank, Agentschap Sint-Jacobsplein, 3000 Leuven. Verpakking plus verzending
 worden niet nu doch bij levering betaald en kosten maximaal 350 frank per boek,
 behoudens officiële tariefverhogingen.
 ..... , ... 1967.

Dringend terugzenden aan :
 Handtekening,
 .....

Jan van Hellemont Postbus 115 3000 Leuven 3

 INHOUD

Editoriaal	p.1
De voornamen in Oud-Turnhout(2)	p.2-8
Tips voor trips	p.9-10
De boetprocessie van Veurne	p.10-11
Linogravure 'De Oogst' (G. Aerts)	p.12
De kreupele man (lied ca 1850)	p.13-16
Heemkundigenieuws uit de regio	p.16
Tentoonstellingen	p.17
Genealogie	p.18-19